

Mirjam Ates: “Bregman reikt het positieve mensbeeld aan”

Geplaatst door: [Cees Veltman](#) in [Kijk- en luistertip](#), [Mijn boek](#) 15 januari 2020

“Mijn absoluut favoriete boek kan ik moeilijk kiezen, maar laat ik het boek van de historicus Rutger Bregman nemen: ‘De meeste mensen deugen’”, zegt Mirjam Ates-Snijdewind, voorzitter van Religies voor Vrede Nederland. De Nederlandse afdeling is onderdeel van Religions for Peace, die vrede wil bevorderen door interreligieuze contacten, samenwerking, eliminatie van kernwapens en vredeseducatie. Het hoofdkwartier bevindt zich in New York, dichtbij de Verenigde Naties.

Door Cees Veltman

Mirjam Ates

“Bregman toont met feiten aan wat ik, ongetwijfeld met veel anderen, altijd wel ervaren heb: mensen zijn socialer dan we hebben geleerd en daardoor vaak denken. Hij beschrijft hoe mensen zelfs in de hoogste nood elkaar helpen, zoals bleek na de orkaan Katrina die in 2005 in Amerika ruim 1800 slachtoffers maakte. Van berichten over plunderingen, moord en verkrachting, bleek niets waar te zijn. Ook aan oorlogsfronten, leert de geschiedenis, zie je dat soldaten liever niet schieten dan wel. Soms durven ze niet op anderen te richten en vaak genoeg gebruiken ze hun geweer niet of ze proberen er onderuit te komen. Bijvoorbeeld door in plaats van te schieten zogenaamd hun geweer te laden. Op het moment dat een ‘vijandelijke soldaat’ een herkenbaar menselijk gebaar maakt – al is het maar een afgezakte broek ophalen – neemt de bereidheid hem neer te schieten meteen af. Dan denken soldaten al gauw: zo iemand kun je toch niet doodschietsen?”

Bregman laat aan de hand van uitgebreid onderzoek zien dat de titel van zijn boek klopt: de meeste mensen deugen. Hij geeft boeiende voorbeelden hoe onze democratie praktischer gemaakt kan worden met een veel grotere betrokkenheid van de burgers, bijvoorbeeld door middel van een burgerbegroting. Dat gaat ook corruptie tegen. Hij geeft aan hoe het anders kan in het onderwijs en in de zorgsector, met als voorbeeld de succesvolle stichting Buurtzorg. ‘Management is flauwekul, je moet mensen gewoon hun werk laten doen’, zegt

oprichter Jos de Blok in het boek. En hoe het anders kan in gevangenissen – met Noorwegen als voorbeeld waar de recidive sterk wordt verminderd door een menselijke benadering van de gedetineerden.

Zuid-Afrikaanse tweeling

Bregman noemt de Zuid-Afrikaanse tweeling Constand en Abraham Viljoen die uit elkaar groeide nadat de een theologie ging studeren en de ander het leger in ging. Toen zij zover kwamen, samen naar Nelson Mandela te stappen, hebben zij een belangrijke bijdrage geleverd aan het voorkomen van een burgeroorlog toen het apartheidregime viel.

Veel wetenschappers hebben volgens Bregman door hun eigen negatieve blik of angsten een donker mensbeeld gecreëerd. Zoals de Britse wijsgeer Thomas Hobbes. Hij geloofde dat de mens van nature slecht is en gedreven wordt door angst. Angst voor de ander en angst voor de dood. We snakken naar veiligheid en hebben een aanhoudende en rusteloze begeerte naar macht en nog meer macht, die pas eindigt bij de dood. Het resultaat is een oorlog van allen tegen allen. Maar die anarchie kan getemd worden als we onze vrijheid opgeven en onze ziel en zaligheid in handen leggen van een enkele alleenheerser, aldus Hobbes.

De geschiedenis leert ons echter dat we sociale wezens zijn, met een bron van liefde in ons. Dat we alleen samen, met een open hart, een samenleving kunnen vormen, met zorg voor elkaar. Laat je niet gek maken door angst die ons aangepaard wordt. Ga de deur uit, geef een onbekende een glimlach, en je ziet dat in veel gevallen je glimlach beantwoord wordt. Nodig de ander uit tot een gesprek. Je ontdekt niet alleen die ander, maar je ontdekt ook wat je aan menselijkheid te bieden hebt. Dat maakt je sterk.

Ontmoeting

Juist in de ontmoeting ligt de kiem van herkenning dat de ander mens is, zoals jij. Verlangend naar leven, naar contact, naar vriendschap. Ontneem jezelf niet de kans van een ontmoeting die verrijkend kan zijn en die je verrast. Daar groei je van. Niets is zo mooi als een onverwacht aardig gesprek.

We leven echter in een tijd waarin ‘grote’ leiders vaak een verdeel-en-heersgedrag ten toon spreiden. ‘Wie niet met ons is, is tegen ons’. Dergelijke uitspraken creëren vijanddenken, zaaien haat. De ander is het probleem. Vroeger hoorde je, als kinderen elkaar uitscholden, wel eens zeggen: ‘Wat je zegt ben je zelf’. Ik moet daar vaak aan terugdenken. Want de ander is niet tegen jou – jij blijkt degene te zijn die tegen de ander is. Die de oorlog tegen die ander begint.

Het is beter om het niet zover te laten komen. Zodra we geloven dat de meeste mensen deugen, aldus Bregman, verandert namelijk alles. We kunnen onze scholen en gevangenissen, onze rechtsstaat en democratie helemaal anders inrichten. En we kunnen zelf ook een ander leven gaan leiden. Daarom, adviseert Bregman, ga maar uit van goede bedoelingen van de mensen om je heen. Vaak blijkt dat dan terecht te zijn. We hebben een nieuw, positief mensbeeld nodig en Bregman reikt dat aan. Vertrouw in jezelf en wees minder sceptisch over jezelf – dan word je het vanzelf ook naar anderen. Heb hoge verwachtingen van anderen, moedig ze aan hun talenten te gebruiken. Zij zullen zich ook daarnaar gedragen. En dat geldt ook voor jezelf.

Rijkdom in ons

Het boek had van mij nog wel wat dieper mogen gaan en spiritualiteit ook aandacht mogen geven. Er zit zoveel rijkdom in ons. Want hoe komen we over onze schaduwkanten heen? Wat helpt ons om een ander of onszelf echt te vergeven? Durven we ons in vertrouwen over te geven aan het leven, aan God? Wat beweegt ons ten diepste om onze liefde omhoog te

halen, juist als het heel lastig is? Ik heb een kaart waarop staat: *'Love me most when I deserve it least, that's when I need it most.'*

We kunnen ons liefdevolle hart veel meer laten spreken. Dat maakt het leven zoveel fijner en gemakkelijker. Zelf heb ik een keer, midden in de besneeuwde polders rond Zoeterwoude, een intense eenheidservaring gehad. Ik was één met het leven om me heen, het leven voor en na mij. Alles was in liefde met elkaar verbonden en het was goed. Ik werd gedragen door het leven. Zo'n ervaring wens ik iedereen toe."

www.religiesvoorvrede.nl

Rutger Bregman, *'De meeste mensen deugen'*, De Correspondent, 528 blz. € 25,-. E-book € 9,-.